

Kultur- og likestillingsdepartementet
Postboks 8030 Dep,
0030 Oslo

Deres referanse:

Vår referanse:

Siri Espe, interessepolitisk leder
siri@ungefunksjonshemmede.no

Vår dato:

01.02.2022

Unge funksjonshemmedes innspill til strategi for kulturfrivillighet

Unge funksjonshemmede takker for muligheten til å komme med innspill til regjeringens nye strategi for kulturfrivilligheten.

I tråd med Fritidserklæringen som ble signert høsten 2022 forventer Unge funksjonshemmede at strategien for kulturfrivillighet tydelig belyser barrierene barn og unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer møter på kultur- og fritidsarenaen. Strategien må inneholde konkrete tiltak for å bidra til inkludering av barn og unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer, og sikre at også denne gruppen får reell mulighet til å delta på kultur- og fritidsaktiviteter. Vårt innspill vil derfor trekke frem konkrete utfordringer og forbedringsområder når det gjelder unge i aldersgruppen 12-36 år med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer.

1. Brei deltaking og tilgang på kunst og kulturaktivitet i heile landet

Sosiale barrierer for deltakelse i kulturlivet

Foruten manglende universell utforming, som vi kommer nærmere inn på i kapittel 2, fører manglende kunnskap og fordommer mot funksjonshemmede til at mange ikke får mulighet til å delta i kulturfrivilligheten slik de ønsker. Unge funksjonshemmede har de siste to årene arbeidet med prosjektet *Barrierefri fritid*. Prosjektet jobber direkte med økt deltakelse i kultur- og fritidsaktiviteter gjennom kurs og kompetanseøkning blant aktivitetstilbydere. Vi ser at mangel på kunnskap om tilrettelegging og funksjonsmangfold ofte kommer til uttrykk gjennom lave forventninger, fordommer og berøringsangst. Dette er det barn og unge som taper på i første rekke, dernest norsk kulturliv som går glipp av ressursene som utgjør mangfoldet man etterspør.

Gjennom prosjektet *Barrierefri fritid* har det blitt veldig tydelig at det er et stort behov for økt kompetanse blant aktivitetstilbydere, organisasjoner, lag og foreninger på kultur-, idretts- og fritidsfeltet. I flere år har det vært fokus på økonomi og utstyr som barrierer for deltakelse på fritidsarenaen. Parallelt med en videreføring av dette arbeidet mener Unge funksjonshemmede at det er på høy tid å også iverksette en større satsning på inkludering

av funksjonshemmede og redusering av funksjonshemmende barrierer. Dette er det neste steget på inkluderingsfronten for å nå regjeringens mål i Hurdalsplattformen om at flere fritidsaktiviteter blir tilrettelagt for alle, slik at også barn og unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer kan delta. Prosjektet *Barrierefri fritid* er et høyst aktuelt tiltak for å oppnå dette.

Selv om det gjennom *Barrierefri fritid* synes å være en økt tendens til at funksjonshemmede skal inkluderes i det generelle kultur- og fritidstilbudet er fortsatt hovedtendensen at det opprettes parallelle tilrettelagte tilbud for funksjonshemmede, fremfor reell inkludering i eksisterende tilbud. Barn og unge med funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer ønsker å delta sammen med sine klassekamerater og jevnaldrende og må ha like muligheter som andre barn og unge til å velge dette. Det bør være et uttalt fokus å etterstrebe tilrettelegging i ordinære tilbud, fremfor å opprette nye særtilbud.

Brukerstyrt personlig assistanse (BPA)

BPA-ordningen er et kommunalt ansvar, og hvilket vedtak og tilbud man får, varierer fra kommune til kommune. Ofte tildeles barn og unge for få timer med BPA til å kunne delta på kultur- og fritidsarenaen. Mange må derfor velge mellom å bruke BPA til basale behov eller meningsfull deltakelse i kulturliv. Unge funksjonshemmede mener det er behov for kompetanseheving i kommunen for å sikre at vedtak om BPA fattes på bakgrunn av CRPD og en forståelse av BPA som likestillingsverktøy. For å sikre forpliktelsene Norge har til å oppfylle CRPD artikkel 29, *Deltakelse i det politiske og offentlige liv*, og artikkel 30, *Deltakelse i kulturliv, fritidsaktiviteter, fornøyelser og idrett* er det nødvendig med en lovregulering som ivaretar funksjonshemmedes mulighet til å få oppfylt disse rettighetene.

For at kulturfrivilligheten skal være tilgjengelig for flere er det avgjørende å få på plass rammebetingelser for økonomi til assistanse og ledsagere. Per dags dato finnes det ingen refusjons- eller støtteordninger for assistansebehov som organisasjoner eller arrangører kan benytte seg av. Enkelte organisasjoner og arrangementer vil ha behov for økonomisk bistand til å dekke ekstrautgifter tilknyttet BPA og ledsagere, og i dag finnes det ingen ordning der disse kan søke for å eksempelvis dekke ekstra reise- eller losji-kostnader. BPA-leverandørene dekker maksimalt 5% av utgiftene tilknyttet reise og fritidsaktiviteter etter bransjestandard. Hovedregelen i kommunene er at de ikke dekker utgifter tilknyttet kultur- og fritidsaktiviteter. Det gjør at funksjonshemmede barn og unge ikke kan delta på like vilkår i kultur- og fritidsaktiviteter, da dette i større grad vil avhenge av familiens sosioøkonomiske status. Unge funksjonshemmede mottar stadig henvendelser fra organisasjoner som oppgir å ikke ha økonomi til å dekke utgifter tilknyttet assistansens deltakelse. Dette hindrer frivillig engasjement for de av oss med assistansebehov. Derfor mener Unge funksjonshemmede at det må komme på plass en nasjonal ordning hvor organisasjoner, lag, foreninger og arrangører kan søke støtte til å dekke spesifikke utgifter. Eksempelvis kan ordningen brukes til å dekke reiseutgifter for BPA eller andre tilretteleggingsutgifter. Dette bør være en nasjonal ordning, uavhengig av kommuners økonomi, slik at alle kan søke på like vilkår. Unge funksjonshemmede har vært i dialog med LNU og diskutert muligheten for en ordning liknende tilskuddsordningen for Herreløvs arv som LNU administrerer. LNU ser behovet for en slik ordning, og er også positive til å administrere denne.

Erfaringer under koronapandemien

Unge funksjonshemmede gjennomførte høsten 2022 en spørreundersøkelse for å kartlegge våre målgruppers erfaringer under koronapandemien. Rapporten lanseres 14. mars, og vil være tilgjengelig på Unge funksjonshemmedes nettside. I undersøkelsen spurte vi blant annet om deltakelse i kultur- og organisasjonsliv. En vesentlig andel (39%) oppga mindre overskudd til organisasjonsliv etter gjenåpningen av samfunnet. Flere oppga dårligere helse, både fysisk og psykisk, under pandemien, og at det etter gjenåpning stilles høyere krav til deltakelse på flere arenaer samtidig. Flere oppgir å fortsatt isolere seg på grunn av frykt for smitte fordi man er i risikogruppen. Mange (39%) opplevde økt ensomhet som følge av nedstengingen på grunn av færre sosiale arenaer, at man har opplevd dårligere helse fysisk og psykisk, eller at man har mistet kontakter og nettverk.

Flere, og spesielt unge hørselshemmede, forteller at kulturlivet var mer tilgjengelig for dem under nedstengingen, da kulturelle arrangement ble gjort tilgjengelig digitalt. Flere opplevde også perioden med strenge smitteverntiltak, færre i salene, økt fokus på avstand og hygiene, gjorde at de i større grad kunne ta del i kulturlivet og føle seg trygge. Noen forteller at de har blitt mer ensomme i etterkant fordi få eller ingen sosiale aktiviteter foregår digitalt lenger og dermed opplever man ikke å være en del av «fellesskapet» lenger. Unge funksjonshemmede ser derfor tydelig viktigheten av å også ha digitale tilbud etter koronapandemien, og med tanke på fremtidige pandemier.

2. Møteplassar og tilgang på egna kulturarenaer for aktivitet, læring og opplevingar

Universell utforming

For barn og unge med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom er kjennetegnet på møteplasser som er tilrettelagt for læring og gode opplevelser lokaler og møteplasser som er universelt utformet. For våre målgrupper er den største utfordringen for både rekruttering og deltakelse fysisk utilgjengelige lokaler. Kulturfrivilligheten benytter gjerne kommunale bygg til sine arrangementer, spesielt i distriktene, og mange av disse er gamle og oppfyller ikke dagens krav til universell utforming. Ofte er det mindre endringer og ombygginger som må til for å sikre tilgjengelige lokaler. Samtidig er det en utfordring at kulturfrivilligheten ikke har noe sted å søke midler til ombygging, og begrenset kommuneøkonomi gjør at kommunene ikke har mulighet til å benytte egne midler til ombygging. Unge funksjonshemmede mener derfor det er behov for å øke bevilgningen som gis til tilskuddsordningen for universell utforming over kulturdepartementets budsjett, slik at det kan søkes om tilskudd til å utbedre egne lokaler.

Utover økonomi er en viktig suksessfaktor for å sikre tilgjengelige lokaler å sørge for medvirkning i alle ledd. I prosesser med utbedring av eksisterende bygg eller utvikling av nye møteplasser må både kommunale/fylkeskommunale råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne og kommunale/fylkeskommunale ungdomsråd være inkludert, i tillegg til frivilligheten selv. Det er også viktig at tilrettelegging for funksjonshemmede er en del av helhetsbildet. Det er ofte noe som tenkes på til slutt eller i siste liten, og det medfører dårlige og segregerte løsninger. Eksempelvis er det ofte dårlige plasseringer for rullestolbrukere, og

det burde være en selvfølge at man får sitte sammen med venner eller familie når man går på kino, teater eller konsert sammen. Hvis primærløsningen er universelt utformet slipper vi situasjoner der funksjonshemmede må bruke segregerte løsninger som kjøkkeninngangen og vareheisen for å komme inn i et lokale som alle andre har tilgang til via hovedinngangen. Tilgjengelige lokaler er nødvendig for noen, men nyttig for alle, og felles løsninger er alltid det beste.

Informasjon

Informasjon om mulighetene for å delta på ulike kultur- og fritidsaktiviteter er helt essensielt for at flere skal kunne være med. Tilgjengelig informasjon innebærer informasjon om utforming av omgivelsene, ankomst, transportmuligheter, toalett og programinnhold. Informasjonen må også utformes på en slik måte at den kan oppfattes av mennesker med nedsatt syn, hørsel, lese og skrivevansker. Dette innebærer gode kontraster, tydelig font, og at informasjonen publiseres et sted som støtter tekst til tale- funksjon, for å nevne noe.

4. Offentlege tilskottsordningar og tiltak

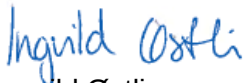
Det bevilges midler til ulike tilskuddsordninger som skal bidra til økt inkludering av barn og unge. Unge funksjonshemmede er i utgangspunktet positive til disse prioriteringene som gjenspeiler regjeringens mål om at alle barn og unge skal ha mulighet til å delta i fritidsaktiviteter. Samtidig vet vi fra ulike tilskuddsordninger at de er innrettet slik at organisasjoner og stiftelser i mindre grad har nytte av disse. Eksempelvis stilles det krav til aktivitetsnivå i flere kommuner i tilskuddsordningen for inkludering av barn og unge. Dette er krav som våre organisasjoner ikke vil kunne oppnå fordi de, med begrenset rekrutteringsgrunnlag, kun vil kapasitet til å arrangere 1-2 aktiviteter på nasjonalt nivå i løpet av året. Et begrenset rekrutteringsgrunnlag medfører også begrensninger i å kunne opprette lokal- og regionslag, noe som umuliggjør det å drive aktivitet i mange kommuner.

Videre ønsker vi å påpeke at tilskuddsmottakerne i liten grad iverksetter overordnede tiltak som skal bidra til langsiktig inkludering av funksjonshemmede. Tendensen er at det opprettes egne, segregerte tiltak for funksjonshemmede. Eksempelvis ble oversikten over tilskuddsmottakere i *Tilskudd for mangfolds- og inkluderingstiltak i idrett og fysisk aktivitet* offentliggjort 18.10.22. Tilskuddsmottakerne i denne ordningen er hovedsakelig idrettslag og sportsklubber. Vi er positive til at idrettslag og klubber får tilskudd til å jobbe for økt inkludering. Samtidig ser vi at disse gjerne iverksetter enkelttiltak og segregerte tilbud for funksjonshemmede, og ikke overordnede tiltak som skal bidra til langsiktig inkludering.

Unge funksjonshemmede har selv i flere runder søkt prosjektmidler til overordnede inkluderingstiltak, men fått avslag på disse. Årsaken til dette er at ordningene for inkludering av barn og unge er innrettet slik at det ikke åpnes for å søke prosjekter med overordnet aktivitet. En av kriteriene i ordningen er at det må iverksettes aktivitet direkte mot barn og unge i målgruppen. Det gjør at lag og foreninger som oppretter segregerte tilbud til funksjonshemmede barn og unge får innvilget prosjektmidler fordi de oppfyller kravene i ordningen. Organisasjoner, som oss selv, som iverksetter overordnede inkluderingstiltak rettet mot de som tilbyr aktiviteter til barn og unge får ikke prosjektmidler. Det gjør at tendensen til segregerte tilbud støttes og videreføres, mens reelle inkluderingstiltak i

eksisterende aktiviteter uteblir. Dersom det ikke gjøres noe med slike tilskuddsordninger vil vi ikke få en kulturfrivillighet som er åpen for alle, og funksjonshemmede barn og unge vil alltid stå på utsiden i segregerte tilbud. Det er derfor et stort behov for å endre enkelte tilskuddsordninger for å motvirke tendensen om segregerte tilbud, og støtte prosjekter som iverksetter inkluderingstiltak i allerede eksisterende tilbud.

Med vennlig hilsen,

Ingvild Østli
Generalsekretær
Unge funksjonshemmede

Ingrid Thunem
Styreleder
Unge funksjonshemmede